

La tradició periodística del republicanisme

CULLA, J.B., DUARTE, A.

La premsa republicana.

Col. Vaixells de Paper.

Diputació de Barcelona.

Col·legi de Periodistes de Catalunya.

Barcelona, 1990.

En el conjunt de la història de la premsa a Catalunya, el republicanisme es caracteritza pel gran nombre de capçaleres que ha editat, equiparable a les de signe catalanista, essent ambdós corrents polítics, sens dubte, els més prolífics del món de la premsa catalana.

El llibre de J.B. Culla i A. Duarte descriu els trets fonamentals de la història de la premsa republicana a Catalunya, i constata la important producció periodística dels seus dirigents i simpatitzants. El treball cal valorar-lo com una eina divulgativa, i com una plantilla per a futures investigacions més aprofundides i localitzades en el temps i l'espai. Evidentment, l'anàlisi exhaustiva de la premsa republicana a Catalunya exigiria la suma de molts esforços i, probablement, ens convindria poder disposar d'una situació més òptima pel

que fa a monografies sobre premsa. Amb tot, cal insistir en la importància del llibre que comentem per la visió globalitzadora que aporta.

El llibre està estructurat en dos grans apartats: el primer, recull, de manera sinòptica, la història de la premsa republicana, i el segon ens ofereix una detallada relació de títols, en el ben entès, i així ho declaren els autors del treball, que només s'han considerat periòdics republicans els que ho expliciten en el títol, en el subtítol, o bé que pertanyen a una organització republicana o quan el contingut assumeix inequívocament postulats republicans.

De les 650 capçaleres esmentades en el llibre, el 15% corresponen a les comarques gironines. D'entrada, la proporció no sembla massa notable, però si tenim en compte que el 35% del total dels periòdics s'editaven a Barcelona capital, aleshores el percentatge es magnifica. El 15% gironí es distribueix fonamentalment entre 5 poblacions: Girona, Figueres, Palafrugell, St. Feliu de Guíxols i Olot. A més, a la ciutat de Girona es publicà durant gairebé 41 anys el diari més emblemàtic dels republicans gironins: *El Autonomista* de la família Rahola, i a Figueres cal destacar *El Ampurdanès* (1854-1911) i *Empordà Federal* (1911-23, 1930-38).

Convé recordar, tanmateix, que el republicanisme gironí s'incorpora de bell antuvi al camp de la premsa. Així, quan tot just fa un any, el 1843, que havia aparegut el primer diari publicat a Catalunya —*El Republicano* a Barcelona— ja surt a la ciutat de Girona *El Centralista*, dirigit per Narcís Monturiol. D'altra banda, no oblidem que la prehistòria de la premsa republicana la constitueixen

els plec i els fulls esporàdics, a la dècada dels 30-40 del vuit-cents, i és un empordanès, Abdó Terradas, el seu principal impulsor, fins al punt que són anomenades, com ens recorda l'amic Jaume Guillaumet a la seva tesi doctoral, *Hojas Terradas*.

A pesar del protagonisme originari, a Girona no es produeix una embranzida remarcable de periòdics republicans fins al Sexenni Democràtic (1868-74). En tot cas, existeix un denominador comú dins la premsa republicana: l'objectiu prioritari és el d'exercir una funció doctrinària, molt per damunt dels aspectes purament informatius.

Amb la restauració monàrquica de 1875 l'esmentada tasca doctrinària s'ha d'aguditzar, ja que resta gairebé com a única plataforma de presència pública, en haver-se reduït els canals tradicionals de participació política.

La infraestructura econòmica de la premsa republicana no solia estar basada en sòlides bases empresarials, per bé que en la majoria dels casos, en tractar-se de publicacions de periodicitat esparsa i tiratge curt, tampoc era estrictament necessari. Si la pretensió del periòdic era més elevada es feia indispensable la presència d'un mecenes o propietari individual que el creava per raons político-ideològiques. És el cas de Valenti Almirall amb el *Diari Català*, d'Eusebi Pascual amb *La Publicidad* o anys més tard de Rovira i Virgili amb *La Nau*. A finals del segle passat surt a Girona *El Autonomista* de Darius Rahola, i constitueix, de manera progressiva, un model de finançament certament amb connotacions empresarials, ja que esdevé un mitjà familiar rendible, i malgrat mantenir una clara opció ideològica

eixampla la seva oferta informativa.

El llibre de Culla i Duarte ens ofereix una sèrie de trets característics del periodista republicà que conviden a la reflexió. Els impulsors de publicacions comarcals acostumaven a ser persones amb més voluntat que capacitat periodística, tot i que també era habitual que sobresortissin un grup de personatges amb una clara vocació política. Pere Loperena o Juli Piferrer a Girona en són un excel·lent exemple. Les retribucions econòmiques als redactors eren molt minses i, en diverses ocasions, es limitaven a compensacions d'ordre moral. El periòdic exultat *Los Miserables*, que tenia la seva redacció en un cafè de la Rambla barcelonina, és potser el cas més extrem de penúria econòmica. El sou d'un dels seus col·laboradors consistia en dosous ferrats per article lliurat, fins que un malaurat dia el director li rebutjà l'article, perquè un col·lega s'havia ofert a escriure'l a meitat de preu: per un sol ou ferrat.

Per un tipus de premsa com la republicana, lligada a una concepció ideològica sovint discordant amb el sistema establert, el marc legislatiu

és determinant. Amb tot, potser, pitjor que la legislació mateixa, era la manera com s'interpretava la llei. Així, la progressiva liberalització encetada pel govern Sagasta, el 1881, deixa constància d'aquest problema. Un article publicat anteriorment en un periòdic d'una determinada població i que no havia generat cap acció judicial, podia provocar un procés o una sanció contra el director d'un altre periòdic que el reproduís. És a dir, l'arbitrarietat podia ser una norma de conducta, i tot depenia del grau de transigència de jutge que exercia a cada indret. J.B. Culla i A. Duarte apunten aquest fet, i encara que no l'il·lustren amb cap cas concret, nosaltres podríem recordar, per exemple, com el setmanari gironí *La Voz del Pueblo* (1893-94) li segresten un número per haver publicat un article recollit de *La República* d'Almeria. Lògicament, davant aquestes escomeses legals, que solien acabar en sancions i suspensions, la premsa republicana disposava de mecanismes d'autodefensa, com ara el seguir publicant el diari suspès, amb idèntic contingut i cos redaccional, però sota una altra

capçalera, registrada prèviament per l'ocasió. En aquest context també podem esmentar el cas d'*El Ideal*, publicat a Girona a principi del nostre segle, i que arran d'una suspensió es converteix en *El Radical*. La figura del director de palla, creada com a paral·lamps jurídic, funcionava òbviament també, con una fórmula d'autodefensa dels periòdics republicans. L'estudi es clou amb l'època de la II República, ja que amb el franquisme la premsa republicana mor definitivament *perquè la història posterior no ha tornat a plantejar, en els espais centrals de la vida pública catalana, el debat entre monarquia i república*. Tota una dissortada evidència.

Sens dubte, si existís un nivell d'investigació més consolidat al voltant de la premsa republicana, penssem que aquest llibre no tindria sentit, però l'oposada realitat fa que haguem de considerar el treball de Culla i Duarte com a un instrument tan primari com indispensable.

Lluís Costa i Fernández

«A la recerca de Remei Varo passant per Mèxic. M. Pessarrodona i A. Artís-Gener, dins *Cultura*, 24 (juny 1991), pp. 52-57.

Annals 1989. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i comarca. Olot, 1990, 392 pp.

Annals 1989-1990. Ripoll, Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. 1991, 200 pp.

BONADA, Lluís: *L'obra de Josep Pla*. Barcelona, Teide, 1991, 224 pp.

BOSCH i MERCADER, Josep: *L'església de Sant Martí de Cassà de la Selva*. Cassà de la Selva, Editora Cassanenca, 1991, 146 pp.

CAIRETA i SAMPERE, Eugeni. *La guerra civil a Santa Coloma de Farners*. Santa Coloma, Centre d'Estudis Selvatans, 1991, 174 pp.

Calella de Palafrugell i les havaneres. Palafrugell, Edicions Baix Empordà, 1991 (2a ed. facsímil), 206 pp.

CARRERES i PERA, Joan: *Girona. Les rutes de la Fe*. Girona, Bisbat de Girona, 1991, 36 pp.

Estudis del Baix Empordà, 10. Sant Feliu de Guíxols, Institut d'Estudis del Baix Empordà, 1991, 248 pp.

FABRE, G.; MAYER, M.; RODÀ, I.: *Inscriptions romaines de Catalogne*. III, Gérone. París, Diffusion de Boccard, 1991, 224 pp.

Instal·lacions esportives de les comarques gironines. Girona, Diputació, 1991, 404 pp.

Josep Pla. *Escriptor i periodista*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1991, 136 pp.

MARQUÈS, Josep M.; GARNATXE, Joan. *Monestir i esglésies de Breda*. Girona, Parròquia de Breda, 1991, 64 pp. (Col·lecció Sant Feliu, 10).

Monografies del Montseny, 6. Amics del Montseny, 1991, 188 pp.

Pla Comarcal de Muntanya. La Garrotxa. Barcelona, Generalitat de Catalunya-Departament de Política Territorial i Obres Públiques, 1990, 492 pp.

PUJOL i FABRELLAS, David. *Siurana d'Empordà, un poble de pagès*. Una experiència d'educació ambiental a l'escola. Palafrugell, Escola de Siurana, 1991, 36 pp.

40 anys d'homenatges a la vellesa. Festa del Carme. L'Escala-91. Figueres, Ajuntament de l'Escala, 1991, 130 pp.

SERRANO i DELCLÓS, Albert. *El poema de Sant Pere de Rodes*. Figueres, Carles Vallès editor, 1991, 230 pp.

Si vas a Hortmoier. Olot, Grup de Defensa de la Vall d'Hortmoier, 1991, 250 pp.

VAQUER, i CATÀ, Josep. *Pirates i esclaus de Begur*. Girona, Parròquia de Begur, 1991, 152 pp.